

FORMAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE ALE PEDAGOGILOR SOCIALI

Elena DAVIDESCU, lector superior

Summary

Professional competence includes a broad of behavioral acquisitions expressed like habits, aptitudes, attitudes, knowledge that sustain and orient accomplishment successfully of professional activity.

Achievement and professional success of social pedagogue are conditioned by sets of competencies: technical, decisional, organizing and directive.

Actualitatea temei abordate. Domeniul educației presupune colaborarea între perspectivele metodologice ale diferitelor științe sociale (sociologie, economie, psihologie) și pedagogie. Perspectivele socio-psihologice asupra vieții grupurilor umane, asupra familiei și activităților culturale au devenit obiectul unei discipline care înnoiește permanent unghiul de abordare în metodologia de investigație - pedagogia socială [2, p. 16].

În accepțiunea actuală, *pedagogia socială* este o teorie generală a formării omului care are ca finalitate integrarea socială a individului, accesul lui la diferite valori și modele de acțiune promovate de societate; ea pune un accent aparte pe asistența educativă oferită de stat și de societate în afara școlii

Din punctul de vedere al istoriei domeniului pedagogiei sociale există trei perspective:

- integrarea socială (rol de control și disciplinar);
- educare socială (autoeducație);
- educație pentru comunitate [1, p. 23].

Pedagogia socială presupune educația în condiții dificile, în instituții de protecție. Ea se deosebește de cea din familie. Pedagogul social reprezintă persoana de referință pentru persoanele aflate în dificultate. Această persoană are datoria de a realiza educația într-o situație specifică, ceea ce presupune o formare specifică [6, p. 51].

Ideea educării nu se referă în istoria pedagogiei sociale numai la copii și tineri, ci și la adulți. În societatea contemporană formarea pentru tot parcursul vieții impune pedagogiei sociale o orientare către personalitatea celor care solicită ajutor și către consolidarea capacităților de autoajutorare. Astfel, pedagogul social reprezintă o persoană de referință pentru copii și tineri în cadrul unei comunități educative. El este pregătit pentru a completa sau prelua, total sau parțial funcțiile familiei. Părinții însă nu trebuie să aibă o formare specială pentru a-și crește copiii.

De ce îi este necesară pedagogului social o anumită formare? Există două motive în favoarea unei formări fundamentate. Primul este că, în cadrul profesiei

sale, pedagogul social lucrează într-un mod pedagogic, muncește ca un profesionist. Locul său de muncă poate fi un centru de plasament, într-un internat școlar, într-o școală de reeducare, într-un centru de triere pentru minori sau într-un centru de zi pentru copiii aflați în dificultate. Pedagogul social este cel care însoțește copilul în devenirea sa ca adult, ca personalitate [5, p. 8].

Cel de-al doilea motiv rezidă în situația specială în care se găsesc beneficiarii pedagogului social. În majoritatea cazurilor este vorba de copii și tineri care au dificultăți de o natură sau alta, au devenit indezirabili în familiile normale sau se găsesc într-o situație dificilă. Găsirea unei modalități adecvate de abordare a acestor persoane presupune existența de cunoștințe privind apariția acestor probleme, precum și capacități practice de tratare a acestora. Chiar și în munca de investigare, în care educația din familie este mai degrabă completată decât înlocuită, este vorba de domenii educaționale cu un grad mare de dificultate, care solicită, de asemenea, o competență pedagogică sporită.

În acest sens, pedagogul social este responsabil pentru întreaga dezvoltare a conștiinței de sine a copilului și pentru integrarea lui în societate. Pentru aceasta îi sunt necesare și competențele celor ce lucrează în domenii apropiate (asistenții sociali, cadre didactice, medici, terapeuți, etc.), precum și a unor autorități, ca Direcții pentru Protecția Drepturilor Copilului, Autorități tutelare, Comisia pentru ocrotirea minorilor, etc. Prin intermediul cunoștințelor obținute la facultate, pedagogul social va colabora eficient cu specialiștii competenți și cu autoritățile responsabile. Astfel, pedagogul social dispune de un timp de lucru în care educă copiii și pentru care primește un salariu. Acest lucru implică faptul că procesele educative trebuie proiectate într-o anumită măsură și că pedagogul social trebuie să cunoască și tehnici care să-i permită o acțiune pedagogică într-un timp limitat. Pentru aceasta sunt necesare, în ultimă instanță, aptitudini profesionale care pot fi dobândite, cel puțin în parte, în cadrul unei formări adecvate.

Pedagogul social acumulează cunoștințe de specialitate în domeniile pedagogiei, psihologiei, sociologiei, precum și temeinice cunoștințe de cultură generală. El își dezvoltă competența de a transpune în practică aceste cunoștințe și de a acționa în viața de zi cu zi, în mediul comunității educative, în mod conștient și orientat către un anumit scop. Pentru a realiza acest rol, el este responsabil atât în fața copilului, cât și în fața societății. Caracteristica principală a acestei formări în pedagogia socială este puternic raportată la practică. Studenții trebuie să-și formeze competențe de acțiune foarte concrete. Aceasta înseamnă că, cursurile teoretice trebuie ținute privind în permanență către posibilitatea utilizării lor în practică și că trebuie, înainte de toate, să fie transmise *competențe practice* [Ibidem, p. 10].

Obiectivul fundamental al pregătirii pedagogului social este realizat în procesul formării lui ca personalitate ce se autorealizează, autoconfirmă; asimilării

tradițiilor etno-culturale, îmbogățite prin bunurile spirituale ale culturii mondiale; înzestrării viitorului pedagog social cu un nivel înalt al competenței profesionale în aspectele procesuale ale activității sale; stimulării în însușirea logicii și metodologiei cercetării psihopedagogice; aderării studentului la procesul de instruire continuă și formarea necesităților de autoinstruire; formării necesității de a-și menține starea psihică și fizică, randamentul de muncă în normă în condițiile concurenței dure [8, p. 56].

În baza cerințelor de formare al specialistului în pedagogia socială a fost elaborat planul de învățământ - un document oficial, care asigură cantitativ și calitativ conținutul învățământului universitar, ce cuprinde trei aspecte complexe:

- formarea pedagogului social ca personalitate;
- instruirea viitorului specialist în comunicare și colaborare cu grupuri și oameni de diferite vârste;
- pregătirea unui om competent în domeniul educației sociale.

La elaborarea strategiei și a conținutului pregătirii psihologice a pedagogilor sociali am pornit de la analiza obligațiilor funcționale ale specialiștilor respectivi și de la rolul psihologiei în formarea profesională completă a cadrelor date. Divizarea tradițională a conținutului formării profesionale a cadrelor de discipline instructive autonome asigură o însușire temeinică și profundă a cursurilor teoretice, doar parțial. Având pregătire teoretică și reprezentări particulare bune, se presupune că absolventul își va forma cunoștințe, deprinderi și priceperi profesionale integrale. În acest context, este necesară realizarea principiului didactic privind legăturile interdisciplinare și intradisciplinare. Însă practica pregătirii profesionale (în instituțiile pedagogice și în unele universități) demonstrează că studenții întâlnesc greutăți în folosirea cunoștințelor și priceperilor acumulate pe parcursul studierii cursurilor teoretice.

Instabilitatea social-economică, torentul de informație orientat spre teoriile psihologice occidentale, procedeele de selectare a conținutului instruirii influențează asupra volumului și stabilității procesului de instruire. În aceste condiții, apare inevitabil necesitatea de a găsi soluții netradiționale ale problemei formării profesionale, ideea de bază fiind aici integrarea interdisciplinară și intradisciplinară a blocurilor de discipline sociale, psihologice și pedagogice.

Strategia pregătirii psihologice a pedagogilor sociali a fost elaborată în baza mai multor principii și factori:

1) integritatea disciplinelor psihologice are mai multe aspecte generale: metodologic, teoretic și aspecte legate de predare (de conținut, metodic, organizațional), care necesită o analiză și o dezvoltare aparte;

2) ne-am bazat pe principiul: de la cunoștințe psihologice teoretice fundamentale (în baza cursurilor de psihologie generală, a vârstelor și

educațională) spre cunoștințe și priceperi practice, aplicative (în baza cursurilor de diagnostic, remedierea psihologică, psihoprofilaxie, consiliere psihologică și a cursurilor psihologice opționale);

3) am respectat principiul integrării treptate (pe pași) a disciplinelor psihologice și pedagogice. Pornind de la cunoașterea noțiunilor de bază ale psihologiei, a mecanismelor și legităților reflectării și evaluării psihice, cunoștințe și priceperi psihotehnice și psihoterapeutice, vom face un transfer cât mai adecvat în activitatea pedagogului social, transferul fiind legat de necesitatea realizării diagnosticului psihologic, formulării recomandărilor psihopedagogice și utilizării lor în activitatea practică.

4) ne-am condus de principiul schimbării coraportului dintre pregătirea teoretică și practică, cu prevalarea pregătirii aplicative a viitorului pedagog social. Accentul aici a fost pus pe formarea deprinderilor și priceperilor practice, pe însușirea tehnologiilor psihotehnice și psihoterapeutice pentru consilierea psihopedagogică a grupelor „de risc”;

5) Pornind de la principiul individualizării și diferențierii influențelor psihopedagogice asupra categoriilor diverse de oameni, care necesită asistență psihopedagogică și socială, vom familiariza studenții cu principiile generale organizaționale și metodice de promovare a consilierii psihologice. În același timp, vom forma capacitatea studenților de a le racorda la situația concretă de cercetare, la particularitățile psihologice individuale ale subiectului și la posibilitățile reale de soluționare a problemei;

6) formarea profesională a viitorului pedagog social, afară de formarea competenței psihologice, este orientată spre educarea unui sistem de calități profesionale utile, cerute de specificul activității date. Dat fiind faptul că asistența socială înaintea cerințe față de personalitatea lucrătorului social, una din strategiile principale ale pregătirii profesionale ține de formarea aptitudinilor comunicative, empatică, organizatorice etc.

Revenim la aspectele generale ale integrității cursurilor psihologice. Aspectul metodologic al cursurilor psihologice complexe ține de asigurarea continuității lor în formarea competenței profesionale a viitorului pedagog social la toate ciclurile instruirii universitare. Ei relevă, de asemenea, și problema legăturii reciproce dintre formele, metodele și procedeele de studiere a materialului, problema continuității în etapele de formare a personalității viitorului lucrător social, a legăturilor dintre componenții procesului de instruire și educație în interiorul fiecărei etape. Aspectul metodic ține de selectarea, modificarea și adaptarea metodelor de formare a cunoștințelor și priceperilor profesionale. Tranșarea problemei date este legată de perfecționarea tehnicii de construire a formelor de instruire (prelegeri, seminarii, lecții practice, lecții de laborator), organizarea activității independente a

studenților, lucrărilor practice pe teren, elaborarea mecanismelor de evaluare a cunoștințelor și deprinderilor practice (cursurile netradiționale: „Consilierea educațională” etc.).

În procesul de formare a viitorului pedagog social aceste discipline realizează funcții teoretice și practice de valoare considerabilă. Studenții vor fi familiarizați cu tipurile principale de activitate ale pedagogului social:

➤ *consilierea educațională*, orientată spre acordarea ajutorului în soluționarea problemelor cu care se adresează subiectul sau persoanele lui de contact. Sarcinile consilierului aici sunt depistarea, formularea și ajutorarea clientului în conștientizarea problemei; elaborarea în comun a strategiei comportamentului în situații dificile de comportament; corijarea devierilor de personalitate și de conduită etc.;

➤ *diagnosticul psihologic*, necesar pentru cunoașterea lumii interne a interlocutorului pentru a fi determinată programa de lucru cu el, pentru a controla eficiența recomandărilor psiho-pedagogice, pentru a verifica dinamica evaluării psihice, performanțelor de personalitate, relațiilor interpersonale cu oamenii apropiați etc.;

➤ *remedierea psihopedagogică*, cu scopul înlăturării devierilor de comportament și a dereglărilor de personalitate; înlăturării influențelor de natură psihogenă etc.;

➤ *psihoprofilaxia*, orientată spre preîntâmpinarea influențelor nefavorabile și a agravărilor posibile în viața subiectului etc.;

➤ *informarea psihologică*, cu scopul de a familiariza clientul și persoanele de contact cu cunoștințe psihologice necesare pentru soluționarea problemei în cauză etc.

În activitatea practică al pedagogului social toate direcțiile de activitate sus-numite se integrează în cadrul consilierii psihologice, constituind etapele ei.

Succesul va depinde și de:

➤ cunoașterea complexă a particularităților psihologice ale grupelor de risc „pentru asistență”;

➤ particularitățile psihologice ale oamenilor cu diferite boli cronice, schimbările de caracter și de comportament; problemele psihologice ale adaptării și reabilitării copiilor internați în spitale etc.;

➤ particularitățile psihologice ale senililor; prioritățile și neajunsurile senilității; schimbările de caracter, de activitate mediate de statutul social nou etc.;

➤ particularitățile psihologice ale grupurilor deviante, cauzele și manifestările comportamentului delicvent, mecanismele de comportare etc.;

➤ tipurile de familii și stilurile de educație familială; trăsăturile caracterologice ale părinților (mamelor, taților); problemele psihologice legate de atitudinea față de copil și de relațiile interpersonale între părinți etc.

Concluzii

1. Integrarea cursurilor universitare menite să asigure pregătirea profesională și specială a pedagogilor sociali se derulează, de obicei, în anul trei de studii prin intermediul cursurilor complexe de asistență educațională și sociopsihologică a familiei, persoanelor în vârstă, grupurilor sociale deviate.

2. Prin modelarea situațiilor de asistență socio-educatională și includerea în situații reale (în cadrul practicii psihopedagogice), studenții soluționează diverse probleme sociopsihologice și educaționale ale beneficiarilor, aplicând cunoștințele teoretice și exercitând metodele și procedeele psihotehnice, realizându-le de pe una din pozițiile alese: de mediator, consilier, psihoterapeut.

3. Formarea pedagogilor sociali va deveni mai eficientă, dacă în cadrul cursurilor vor fi unele procedee psihoterapeutice din cele mai accesibile și cunoscute (interviul Rogers, transferul, cotransferul, analiza tranzacțională, desensibilizarea, gestaltterapia etc.) și a unor traininguri de grup (treningul comunicativ, treningul activității mediatoare, psihodrama, art-terapia etc.).

4. Pregătirea psihologică a studenților presupune și realizarea de către ei a activității științifice prin intermediul tezelor anuale și a tezelor de licență.

5. Intenționăm crearea unui Cabinet de Consiliere educațională, destinat studenților pentru formarea lor în calitate de consilieri.

Bibliografie

1. Acriș, C., Mihăilă, D., Pedagogie socială tematică, Ed. Cartea Universitară, București, 2004.
2. Cozărescu, M., Pedagogie socială de la teorie la practică, Ed. Universității din București, București, 2012.
3. Davidescu, E., Stratan, V., Pedagogia socială. Suport de curs pentru studenții specialității pedagogiei sociale, UPS „I. Creanga”, Chișinău, 2013.
4. Drobot, L., Pedagogie socială, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2008.
5. Mihăiță, D., Dumitru, A., Cozărescu, M., Pedagogie socială. Caiet documentar, Ed. Societatea Știință și tehnică SA, București, 2000.
6. Neașu, I., Pedagogie socială. Valori, comportamente, experiențe, strategii, Ed. Universitară, București, 2010.
7. Oancea, C., Ungureanu, C., Iosifescu, R., Consiliere și tehnici înrudite în practica medicală, Ed. Semne, București, 2012.
8. Șlehtințchi, M., Psihopedagogia socială, Ed. Știința, Chișinău, 1998.